

LIE - TU - VA!

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

EINA NUO 1988 m. SPALIO 28 d.

1991 m. vasaris Nr. 3 (36)

MŪSŲ - NENUGALEΣ !

Susitarę, kaip elgtis, kilius sumaiščiai, prisiminę vilniečių giminaičių adresus, pasiėmė vaistų ir bintų, mes, 5 asmenų šeima, sausio 12 d. išvažiavome iš Kauno 'budėti prie Aukščiausiosios Tarybos. Žmonių buvo labai daug, visi gerai nusiteikę, dainavo, net šoko. Paskui buvo laikomos šv. mišios. Pasimeldę, pagiedojo ir nusprendę, kad čia žmonių užtenka, pasukome prie TV bokštą.

Buvo vidurnaktis. Prie bokštą žmonės dainavo, šoko, kad neprailgtu lietinga žemos naktis. Vienas vyriškis papasakojo, kad ką tik matęs, kaip į Ministrų Tarybos rūmus bandė patekti grupė įtartinių asmenų ir kaip budėjusieji juos sudrausmino.

Apie pirmą val. nakties sužinojome, kad iš Šiaurės miestelio išvažiavo tankai. Žmonės kvietė vieną kitus apjuosti bokštą. Priėjome arčiau ir stovėjome prie antrojo įėjimo. Tankų žlegdėjimas ir prožektorių šviesos artėjo, švytravo dangumi link mūsų. Po pusvalandžio karinės technikos kolona priartėjo prie bokštą. Beginklė minia jai užėtojo kelią prie žemutinių pastatų. Kolona sustojo ir ėmė šaudyti iš sunkiųjų pabūklų. Minia nesitraukė, tada sutrėjė automatu serijos, desantininkai leido šviesias dujas. Silpnas vėjas jas kėlė ir neše į dešinę nuo bokštą, tarsi pagalėjė stovinčių tūkstančių žmonių.

Prie žemutinių bokštų pastatų šaudymas vyko apie 20 minučių - griaudė sunkieji pabūklai, tratejo serijos automatai, dangų raižantys prožektoriai apšviesdavo baltų duju kauolius.

Per garsiakalbių girdėjome pranešimus apie įvykius, apsupę bokštą žmonės skandavo: "Lie-tu-va!... okupantai lauk!" Apie antrą valandą nakties karinė technika ėmė artėti prie paties bokštų. Žemiau stovėjusieji bėgė kėpę į gelbėti, ir susidarė dar tankesiens minlos žiedas. Vienas augalotas jaunuolis davė komanda: "Vyras, į priekį ir susikabinti rankomis, moterys - prie sienos". Bokštą baigė apsupti tankai ir šarvuociai. Iš jų pasipylė ginkluoti desantininkai buvo su šalmais, ausis įengiantčiais pošalmiais, atstetė automatus. Žmonės vis skandavo LIE - TU - VA! LIE - TU - VA! Kai kurios moterys atsklaupe meldėsi.

Mano duktė Nomeda minioje dalijo vaistus. Desantininkai visi buvo vyrėni negu privilomas tarnybos kariai. Jie tankiu žiedu apsupo mus, atstetė automatus, o kai kurie - yrėsi blizgančiais metaliniais strypais. Vienas tankas, atsukęs vamzdį į stiklines duris, šovė. Nuo balsaus trenksmo išbyréjo stiklai. Žmonės nesitraukė, nepuolė - leidosi šaudomi. Po minutės iš bokštą pirmojo aukšto per stiklinės pertvaras pradėjo bėgti beginkliai gynėjai. Išbėgo nedaug, gal 4-6 žmonės, ir prisijungė prie mūsų. Jiems iš paskos bokštą viduje pasirodė desantininkai. Pagriebę priešgaisines vandens rankovės, kurias paliko saugojusieji bokštą, nukreipė vandens srautus į mus. Kiti kariškiai šaudė į bokštą langus, daužė automaty buožėmis. Girdėjome paskutinius diktoriés žodžius "Mes dar gyvi". Po vieno tankų šūvio - balsas nutilo. Akimirka prieš mus buvę desantininkai staptelėjo. Atsidūrėme tarp dviejų ugnii - iš vidaus ir iš lauko pusės. Pasigirdo jų komanda: "V ataku". Jie puolė mus, o mes negalėjome atsitraukti, nes iš bokštą vidaus prasiveržę desantininkai mus daužė ir liejė vandeniu. Puolėme link tankėti, kad prasiveržtume. Desantininkai atakavo iš abiejų pusių, bet automatai šūviai trumpam nutilo. Turbūt todėl, kad suėjė vieni prieš kitus, patys būtų išsišaudė. Negaliu garantuoti, kad atokiau agresoriai nesuželdė vieni kitų. Prasiveržme pro išorinį kariškių žiedą. Man pavyko išvengti desantininko smūgio. Jis užsimojo automatu, bet buvau daug aukštesnis už jį, apsilikęs kailiniu, be to, laiku pastebėjau mostą, nukreiptą į mano dešinį šoną. Susiliėtė tik mudvėjų dešiniosios rankos, buožė nusydo šalia, ir man iš inercijos kryptelėjus, desantininkas nulėkė bokštą link. Taip atsirado tarpas, per kurį prasiveržiau. Atsigrėžęs pamačiau savo dukrą Nomedą. Jai kažkas buvo sudavęs per galvą. Paėmiau ją už rankos ir bėgome. Netrukus ji paprašė sustoti, jai pasidarė silpna. Prisidėjo ranką prie galvos, ji buvo visa kruvina. Šalia stėsė Nomedas vyras, ir mes dviese nutempėme ją į pokraštį. Tada jos vyras ir kiti žmonės padėjo jai nusileisti. o aš nuskubėjau ieškoti

žmonos ir dukros Dovilės. Mačiau, kaip Nomedas parkrito, po to ją pakėlė. Gržiau prie bokštą ir susiradau atbėgančias žmonas ir dukrą Dovilę. Bėgome prie greitosios pagalbos mašinų. Matėme daug sužeistų ir žmonių, be gyvybės ženklių. Nepaeinančius gulėdė per galines duris į greitosios pagalbos mašinas, sveikesi lipo per šonines duris. Mačiau gulinti ant šaligatvio negyvą žmogų. Jo jau niekas tuo metu nebelietė. "Greitosiose" neradę Nomedos, visi trys nuėjome prie mano paliktos mašinos (Kosmonautų pr.). Ten laukės žentas pasakė, kad Nomedas nuvežta į 1-ąją ligoninę. Per spūstį negalėjau išvaryti mašinos. Žentas ir mano žmona su "Taksi" nuvažiavo ieškoti Nomedos, o aš su jauniausia dukra Dovile pasukau į Architektų gatvę pas broli. Dovilei skaudėjo ausi ir galvą. Visą tą laiką girdėjome automatu serijas. Smaginosi desantininkai. Mes su broliu nutarėme važiuoti į ligoninę lankytį Nomedos, bet Savanorių prospektu nusileisti žemyn negalėjome, nes mašinų nepraleido desantininkai. Jie buvo užtvérę gatvę, todėl turėjome sukti atgal. Gržiaus paaiškėjo, kad 1-oje ligoninėje Nomedos néra (skambino žentas). Laukėme iš jo naujų žinių. Karts nuo karto išeidavau į lauką, ir visą tą laiką iki sausio 13-osios 4 val. ryto girdėjosi prie bokštų automatu šūviai, nors bokštai buvo užimtas apie pusę trijų. Apie pusę penkių paskambino žentas ir pasakė, kad Nomedas paguldyta į Raudonojo Kryžiaus ligoninę, ja pasirūpino sveikatos apsaugos ministras gerb. Oleka, kuris kiek galėdamas vadovavo sužeistųjų priėmimui. Žentas, ten laukdamas, kol sutvarstys sužeista Nomedą, padėjo iš mašinų iškelti sužeistuosius ir žuvusius. Dieną Nomedas buvo išleista iš ligoninės, bet atvažiuoti ją pamitė negalėjau, nes kelią blokavo desantininkai. Juos priglaudė Šimkūnų šeima.

Didžiuojuosi Lietuvos žmonėmis, bokštų gynėjais, savo šeimos nariais. Apsisprendimui turėdami tik 20 minučių, jie liko ginti bokštą, pasirinkę mirti. Nemačiau nei vieno žmogaus, kuris būtų traukėsis.

Henrikas TAMULIS
Kaunas

LIETUVOS ŽMONĖS !

Vasario 9-oji politinio apsispredimo diena!

Kviečiame visus pasakyti

"TAIP"

NEPRIKLAUSOMAI
LAISVAI
DEMOKRATINEI
LIETUVAI !

Verždamiesi prie pagrindinio jėlimo, šaudė į žmones. Beginkliai žmonės neatlaikė puolimo ir plūstelėjė prie bokštą.

Netrukus pasirodė tankai ir prie bokštą. Jie atvažiavo per tvorą iš tos pusės, kur tie šnipai buvo nuelę.

Privažiavo 12 tankų ir 2 dengti sunkvežimiai su kareiviais. Žmonės, apsupę bokštą 15-20 eilių, skandavo LIE-TU-VA, LIE-TU-VA!... Nors tankai šaudė, bet niekas nesitraukė. Ėmė byréti langų stiklai. Žmonės kells metrus atsitraukė nuo bokštų, tačiau gyvosios grandinės nenutraukė. Apsupę bokštą, tankai sustojo. Kliek kairiau nuo jėlimo, kur aš stovėjau, vienas tankas, stalga pajudėjęs, išvažiavo į žmones. Nespėjės pasitraukti, vienas žmogus pateko po vikšrais ir buvo mirtinai suvažinėtas. Po kito vikšrų pateko moters koja. Moteris blaškėsi. Apstojo tanką, reikalavome, kad tankas pavažiuotų atgal, rodėme, kad žmonės suvažinėti. Bet tankistas nepaklausė. Kitas tankas, atsukęs vamzdį, šovė tiesiai į minią. Oro bangos veikiami, toje pusėje išbyréjo bokštą langai. Nubloškus žmones, nutrūko gyvoji grandinė.

Sausio 13 d. prie TV bokštų buudėjau antrąją naktį. Pirmą kartą buudėjau sausio 11 d. (visą para). Tada žmonių buvo nedaug, apie 7-8 žm. Pro TV bokštą elinancią gatvę iš abiejų galų užblokavome, sustatė skersai autobusus. Prie jėlimo į bokštą žmonės buudėjo mašinose. Pajute pavojų, jie turėjo signalizuoti suketi alarmą. Taip ir buvo. Ryta, apie 4.30 val. pasirodė grupėlė kareivilių, mašinos sukelės alarmą. Žmonės, susikabinę rankomis, užtvérė jėlimą, skandavo LIE-TU-VA, LIE-TU-VA!. Kareiviai nepuolė, pasisukinėjė pasliūlinio.

Panašiai klostėsi ir 13-osios naktį. Žmonių buvo daug, gal kokiė 8-10 tūkstančių. Budėjo daug jaunimo. Jie grojo, dainavo, šoko. Druskininkietės moterys parodė, kad valkštą du įtartinių tipai. Mes Juos pasekėme. Vienas vilkėjo šviesliu apsilaustu, kitas odine striukė. Stovėdamas netoli esę nugirdau jų pokalbij: "B... narodu mnogo", - pasakė tas su strake, ir abu nėjė žemyn. Mes sekėme. Greitai žingsniu prasibrovė pro žmones, išėjol, gatvę, susėdo į "Volga", apsigréžę ir nuvažiavo link miesto. Mašinos Nr. 59-13 LKA. Apie Juos pranešau budėjusius bokštės jau nuo kauolių.

Po pusvalandžio, apie antrą valandą nakties, pasigirdo tankų gausmas. Sukukė mašinos. Išgirdome tankų pabūklų šaudymą, automatičių tratejimą. Apsupėme bokštą tankų ratu ir ēmė skanduoji LIE-TU-VA, LIE-TU-VA!... Šaudymas nesilovė. Netrukus iš apatinės dalies link bokštų plūstelėjė minia. Subėgusius į jungėmė į gyvą grandinę. Atbėgę žmonės pasakojo, kad prie apatinio jėlimo tankai pervažlavę lengvus automobilius, privažiavę laiptus, tiesiu talkymu šaudė žmones. Sako, kad šaudė tuščiai šoviniai, bet garsas žmones apkurtino, o oro banga parbloškė ant žemės, tuo pasinaudojė automatininkai, šaudydami virš galvų, valkė minią.

Kareiviai šaudė į lubas ir grindis, decentruotos kulkos žeidė žmones, krito sužiesticijai. Bet žmonės nebėgo. Žmonės vėl ēmė skanduoji "Zu-di-kal, fa-ši-s-tai!..." Renkant sužiesticios, kareiviai šaudė į gelbetojus. Prisiartines prie automatininkų, ēmiau gedytį Juos už nėkaltų žmonių žudymą. Sakiau, kad mano dūsūnūs tarnauja karliomenėje, "neaugi jūs drisite šauti į tėvą".

(Nukelta į 2 ps.)

**Stovėjome
kaip
mūras**

(Atkelta iš 1 psl.)
Kareivis roboto veldu šaukė "zastrellu", bet nešovė. Per daug priartėjus, smogė automatu. Tada pasitraukiau. Nuvariau tollyn ir keliu jaunuolius, kurie suspaude kumščius, artėjo į tuos žvérus. Keli vaikinai nusileido iš bokšto virve. Automatininkai šoko juos griebt. Priešais mane nušovė aunuolį, suželdė moterį - aunuolį. Pakalnėje buvo trys greitosios pagalbos mašinos, i visas krovė sužeistuosius. Grįždamas prie bokšto, sutikau veikiančią druskiniukietę.

Prie bokšto, atsitraukę apie pusimtį metrų, žmonės nesiskirštė, skandavo "zmog-žu-džial, fa-šis-tai".

Nusileidės šiautu į apačią, gatvėje pamačiau daug tankų. Keli tankai sustojo blokavö pravažiavimą. Praleido tik greitosios pagalbos mašinas.

Saligatyje žmones sustabdė kažkokis žurnalistas, laužta lietuvių kalba klausinėjo, kas čia nutiko. Kadangi atelinantys iš miesto žmones nežinojo, kas čia darosi, aš jam papasakojau. Tuo metu atvažlavo autobusas "Paz" ir dengtas sunkvežimis, iš jo išlipo apie pusimtis civiliai aprentę, kareivius, rankose turėjo štrypus iš gumines lazdas. Žmonės žurnalistui pradėjo šaukti: "Žiūrėkite, vėl eina rusų kareivai civiliai perrenkti". Priekyje jų éjo Burokevičius ir kiti išdavikai. "Mes lietuviai", - pasakė Burokevičius, praeidamas pro žurnalistą. Žmonės skandavo: "Burokevičiai, išdavikai".

Ispūdis buvo kraupus: sužvérėje "robotai", perrenkti karininkai, nes veldai ne kareiviu, bet pusamžių žmonių (apie 30-35 metų). Jie šaudė beginklius žmones. Kartais atrodė, kad jie bejégiai prieš tokia didvyrišką minią. Krito žmonės suželsti ir nukauti, bet balmės, panikos niekas neparodė. Jei visa Lietuva visada taip laikysis, pergalė bus mūsų. To kas īvyko, niekada nepamiršiu - grūdėja pabūklai, trata automatai, prožektoriai šviesos akina žmones... O jie stovi kalp mūras, net jaunos mergaitės, pagyvenusios moterys, aunuolai nesitraukia. Nemačiau juose nei balmės, nei panikos. Tik panieką...

Aleksandras JUŠKA
Druskiniukas

**Į KAPUS
PALYDÉJUS**

Nejauku būdavo prieinant ar pravažiuojant Viešintos pakrantę. Žmonės pasakojo, kad čia kaip nugaišę galvijai pakasti mūsų broliai, sesės. Po tą lanką ganėsi gyvuliai, augo krūmokšniai.

Mums padėjo "Šviesos" kolūkio pirmininkas E. Dyra, kolūkio mechanizatorai. Ačiū jiems. "Laidojimo" duobės atsivérė... Ir pirmininkas pažadėjo - čia gyvuliu negansime. Ši žemės gabalėlių užsodinsime medžiais. Tegul jie ženklina, kad čia ilėjosi mūsų broliai ir sesė Danutė Dovydėnaitė, kuriai net mirusiai budeliai nepašykštėjo patyčių. O jos gelvai kasa buvo atrasta pilant pylimą plentui.

Dékojame visiems, padéjusiems perlaidoti palaikus į šventą amžinąjo poilsio vietą - kapines.

Janina STEIBLYTĖ
Subačius

AKIMIRKA PRIE BOKŠTO

Sausio 12 d. budėjau prie Lietuvos AT rūmu. Kartu buvo ir mano pusbroliai: Kazys Ryliškis (vilnietas, kuriam šurmo metu sutriko klasa) ir Kazys Šalna (iš Nemenčinės). Po pusiunakčio nuvažiavome pažūrėti prie Spaudos rūmu, o iš ten įėjome prie TV bokšto. Per radiją išgirdome, kad tankai pajudėjo bokšto link. Sparčiai priartėjė prie TV bokšto, išgirdome, kaip jie atbilda, netrukus pamatėme atvažiuojančius. Priartėjė pradėjo šaudyti iš patrankų, paleido kažkokius dūmus-dujas. Tada mes priėjome arčiau bokšto, kur buvo labai daug žmonių. Smarkiai šaudė iš patrankų. Žmonės šaukė, kad apkurtins, reikia būti išsižiojus. Skandavome "Lie-tu-val!". Kažkas sušuko "tankai", ir iš kairės pusės nuo mūsų pervažiavę per tvorą, tankai artejo prie bokšto, o greta bokšto įėjo desantininkai. Skandavome "Fa-šis-tai". Aplenkus manė tanką žmonės iš priešo bandė sulaikiti rankomis. Iš bokšto vidaus buvo daužomi langai, stiklai krito ant žmonių. Visa minia pasislinko į prieš. Buvo žaudoma iš lauko į bokštą, girdėjosi, kaip kulkos atsimuša į betoną. Kažkas sušuko, kad iš bokšto mėto žmones, o gal patys šoko lauk. Atsigrežęs į dešinę, maždaug 3 metrų atstumu nuo savęs, gal metro aukštyste virš žmonių galvų, pamačiau žemyn krintančio žmogaus siluetą.

Atrodė, lyg pats šoktų. Žmonės išsisilaikė plečiau po teritoriją. Mes su K. Ryliškiu paejome 5 metrus į prieši ir sustojome prie medelio. Tuo pat prie mūsų priartėjo K. Šalna ir labai susijaudinės kartojo, kad tankas pervažiavo mergaitę, o jis tik laiminga atsitiktinumo déka nepateko po tanku. Šaudymas tėsėsi. K. Šalnai kažkoks daiktas (gal kulkai, gal gilžė, gal kulkos nukirsta šaka) pataikė į koją, bet neprakrito. Išgirdome žauksma "gydytoja!". K. Ryliškis nubėgo prie greitosios pagalbos mašinų ir mes su juo pasimetėme. Vėl buvo paleisti dūmai-dujos. Tuo metu buvome už bokšto tvoros prie gatvėje esančių tankų. Užėmus bokštą, tankais buvo "valoma" bokšto aplinka. Tankai, visai sukinédamiesi, važinėjo po tvora aptvertą bokšto teritoriją.

Prie bokšto prieigų buvo labai daug žmonių. Žmonės nešė sužeistuosius į greitosios pagalbos mašinas, bet panikos nebuv.

Mes su K. Šalna išėjome prie AT rūmu. Ėjo ir kiti žmonės. Eidami matėme, kaip, atlikę savo juodą darbą, penki tankai grįžo atgal. O prie Aukščiausiosios Tarybos buvo neaprūpiama žmonių jūra.

Tokie faktai be emocijų, kuriuos aš pats mačiau.

Algirdas ŠALNA
Kaunas

SUBATÉNU KANCIOS

Subačiaus valėčiaus (Kupiškio raj.) ūkininkai ramiai dirbo savo žemele. Deja, atėjo 1941 m.

Areštavo kun. Bardišauską ir iki šiol jis dingęs be žinios, nežinia, kur mirės ar nukankintas.

Panevėžio ir Kupiškio apskrityse, Subačiaus valsčiaus apylinkėse labai aktyviai veikė partizanai. Tai kélé didžiulį rūpestį. Subačiaus saugumui ir vietiniams kolaborantams. Subačiaus valėčiuje buvo daugiau kaip šimtas partizanų - šeši dideli būriai. O kur dar didžiulius ryšinkų ir partizanų remėjų tinklas.

Nelygiye kovoje su saugumo dalinius Subatēnuose žuvo 86 partizanai. Jie būdavo guldomi Subačiaus turgaus aikštėje arba prie akmeninio lietūkio sandėlio. Iš lavonų visaip buvo tyčiojamas, niekinami kūnai. Kai kurie Subačiaus valsč. kaimai ištisai buvo ištremti į Sibirą. Vien 1948 m. gegužės 22 d. iš Subačiaus geležinkelio stoties išvažiavo 58 vagonų ešelonas su maždaug 5000 žmonių, mažų vaikų ir senelių. Subačiaus trėmimo aukoms atminti ši pavasarį pastatytas koplytstulpis geležinkelio stoties teritorijoje, atstatytas parapijos kryžius.

Rugsėjo 15 d. buvo perlaidota 16-os partizanų palaikai iš Viešintos upelio pakrantės. Daug partizanų

palaikų - guli po asfaltu Panevėžio-Kupiškio trasoje, kuri buvo tiesiama 1956-1960 metais. Daug kaulelių buvo išdraskyta ekekavotoriumi, tiesinėtupės vagos. Buvo net išplukdytu kūnų pavasariniu potvyniu metu 1947 metais (apie tai rašiau "Laisvame žodyje" 1988 metais).

Rugsėjo 22 d., dalyvaujant apie 1500 žmonių, iškilmingai buvo palaidoti partizanų palaikai. Jie žuvę 1945 ir 1949 metais ir keturi nežinomi. Į mitingą toje vietoje, kur buvo neikinami ju kūnai, kvietėme atgailauti buvusius skrebus, kurie dar tebera gyvi ir gyvena Subačiuje. Tai Petrus, Barauskas, Lasinis, Nalivaika, buvusio skrebų vado Ramono Juozo duktė, kuri būdama 18-os metų, jau šu automatu varė tremtinius į vagonus.

Ramonas Juozas sugebėjo suorganizuoti ir įterpti į partizanų tarpat išdavikus: Masilioni, Stankevičių ir garsų išdaviką Kanapecką, kuris apie dvejus metus vaikščiojo partizanų būryje ir išdavinėjo juos. Paskutinių partizanų Broniu Zarembą nušovė pats. Ramonas liepė nupjauti jo galvą ir atnešti. Kanapeckas taip ir padarė.

Subatēnų rezistencinėje kovoje iš viso dalyvavo apie 400 žmonių.

Antanas ŠIMENAS

AR GALIMA TYLÉTI ?

Kruvina Kvédarnos pokario istorija. Šiandien Raudonojo namo vietoje pastatytas Kopylystulpis "Žvusuolis" už Lietuvą tremtyje ir Tėvynėje 1940-1953 m." O Raudonajį namą buvusi valdžia skubotai nugriovė, kad neliktu pėdsakus... Tačiau kvédarniškai su siaubu akysė prisimena, kas ten dejos. Nepamirštas ir saugumo viršininko Babajevo ir jo pagalbininko Tėfilio Žasysčio pavadės. Babajevo kabinete prie lubų sukučiu buvo pritvirtinta vieša, kurią apvyniodavo ant aukos kaklo. O tada duodavo valia kumštims, "kerzaviems" batams, šautuvo buoželį. Pjudė ir šunimis. Kabineto sienos buvo kruvinos. Ne viena Babajevo ir Žasysčio aukė iš čia neišėjo. Nemažai jų pakasta prie žydų kapinių "magylų" rūsiuose. Vienas kvédarniškis pasakoja, kad jis pats, kaip buožes sūnus, čia buvo priveretas palaidoti apie 40 žvusuolių.

Nemažai užkasta ir už buvusio Kvédarnos mokyklos internato tvarto. Čia, Dariaus-Girėno gatvėje, buvo stribų būstinių. Internato sode, Taikos gatvėje, palaidotas 1944 m. suimtas ir užmuštas Adolfas Maziliauskas. Daug aukų užkasta. Gabinetaitės dvare, daržinėje.

Gali istorija dar atskleis visas okupantų ir jų pakalikų piktadarybes... Štai kad ir Juozo Bičiaus iš Gagaičių km. likimas. 1950 m. rugsėjo 1 d. stribai atvažiavo išvežti jo šeimą. Išeję į kiemu, Juozas buvo nušautas, o ant jo, dar gyvo, stribas šoko "mirties šoki" - spardė jį ir mindžiojo, kol žmogus mirė. Panašiai buvo nukankinta ir viena nėščia moteris, kuri buvo išvykusi, kai vežė jos šeimą. Pavyzdžių daug. Jų pamiršti negalima. Ir negalima tylėti.

Kvédarna

Kestutis BALČIŪNAS

Mums rašo

Mums rašo

Gerb, redakcija,

Rašau Jums iš Telšių rajono. Šią sunkią valandą Tėvynei norisi kuo nors jai padėti, kaip nors ja paremti. Š.m. sausio 11-ają, pasitaikius progai, nuvykau į Vilnių. 40 valandų išbudėjau prie Aukščiausiosios Tarybos, atlikdama kiekvienam pilieciui būtiną pareiga. O paskutinės aukos neatidavau prie televizijos bokšto tik todėl, kad kojos skaudžios ir nebepajėgiau nubėgti. Vikresni sėdo į mašinas ir lėk... (mano kojos nesveikos, po stovėjimo kojos buvo sutinusios). Aš ne profesionali poetė, tik mokytoja, visą laiką buvusi raupsuotaja, tarybų valdziai... Kentėjau ir savo dalį atsiėmiau saugume. Ten sužalojo kojas, nugrūsdami į cementinį rūsi. Daug kentėjau. Skausmas begalinis. Vargstu jau 25-eri metai. Mūrs, karo vaikams, jau nebe daug liko, todėl viską norisi atiduoti tam šventam tikeliui, už ką žuvo mūsų broliai, už ką paaukojome savo jaunystę...

G.Z.

G. ŽALTVYKSLĖ

Švęskite šermenis, ponai!

*Didžieliems laisvę, millijardus skirti
Jūs pažadėjot, garbūs ponai!
Lietuviams palirkėjot mirti,
Nes mūsų tik - trys milijonai..*

*Sustingo Lietuva it moteris
Prie Baltijos, kur šormal tankos...
O pušys gieda poterius,
Nes bolševikai paruošė patrankas!*

*Dabar jau "būti ar nebūti?" -
Tauta nesprenčia - elna mirti.
Pasauli, pamėstyk truputį,
Stebédams ešafoto kirti!*

*Nežvelgėte vengru krauso,
Lietuvių čekų kraupią žūti?
Su bolševizmu Jūs karaujat,
Pasmerkdami mažuosis žūti!..*

*Žinom, jog didelius atves
I laisve JAV garbingi ponai.
Mūs šermenis mielei atšvęs,
Nes mūsų tik try milijonai!!!*

*Švęskite šermenis, ponai!
Švęskite šermenis, ponai!...*

Lietuvos likimas

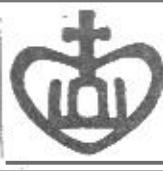
*Mūsų likimas niekam nerūpi!,
niekam nerūpi! -
Klevuos raudonuos juodvarnial tupi,
Juodvarnial tupi!..
Juodvarnial tupi ir krauso laukia!..
Puta raudona
Baltija plaukia...
Per žemę plaukia!
Valkal mūs žuvo,
gindami bokštą,
O kraujas srūva,
Sužeisti trokštai!.
Lietuva mano! Mažyte žvalgžde,
Likimu tavo
Didieji žaldžia!*

Priešminimai iš nesvetinėjamo Urato:

Užliaga (Pernėla, art.) kalinių

V. Šniuolis ir V. Šimkus 1955 m.

Nauja kiaulystė

Atėjo lemiamoji diena - spalio 2. Kariškas sunkvežimis atvažiavo 10 val. ir sustojo prie dr. Jono Šliūpo rezidencijos. Iš sunkvežimo iššoko du jauni vokiečiai kareiviai, pasiseikino kariškai su Šliūpu ir pareiškė, kad pasiruošę jam patarnauti. Jie neše daiktus, kuriuos moterys jiems parodė ir krovė į sunkvežimį. Daktaras stovėjo sustingęs prie savo darbo stalos, giliai susikupęs. Kai aš priėjau prie jo, jis sukruto dėlioti raštelius į portfelį, kuris gulėjo čia pat ant stalos. "Aš nieko daugiau nesiūsiu, tik tuos kelis raštelius ir ta portfelį", tarė daktaras. "Gailia knygų" - sakau jam. "Pasiūmk, turési ką paskaityti", - pasiūlė. Aš nieko nelaukės, nubégau į kambarį, ištuštinau vieną lagaminą, sukrudamas baltinius į pagalvės apvalkėlą, ir grįžau su lagaminu pas Šliūpą. "Sakyk, daktare, kokias knygas noréتم pasiūlti pat?" Aš jokių knygų neimiu, pasirink, kokias tik nori. Aš pasiūlėtiai tas, kurios maniau man bus reikalingos: L. Karsavino "Europos kultūros istorija", 5 tomai, M. Römerio "Valstybė", 2 tomai; M. Römerio "Dabartinės konstitucijos", M. Römerio "Konstitucinės ir Teismo Teisės Pasieniuose", Dr. A. Tamšaičio "Istoriškoji Teisės Mokykla Vokietijoje", Dr. W. Gaigalato "La Lituanie"; K. Verberio "La Lituanie russe", Dr. P. Michaelio "Kurland und Litauen"; prof. M. A. Reisnerio "Esti i Latvi"; Alfred. M. Fraunsteinio "Baltischen Dreibund - Problemen Lettland, Estland u. Litauen" ir kitų. Ant greitujų pasiūlėtiai tas knygas, kurios man atrodė gali būti naudingos kaip mokslinei ir istorinė medžiaga. Tos Šliūpo knygos tebéra iki šiol pas mane, dalį jų daviau Juozui Brazaičiui 1946 m., kada jis atvažiavo pas mane į Bregenzą ir pasiskundė, kad išliko neturi literatūros apie sovietų okupaciją Lietuvos. Tada aš jam parodžiau knygas, ir jis išsirinko metraščius ir dar kelią knygas. "Ligonios Ordeno Kronika" daviau Br. Kyklui, kai buvau Amerikoje, kuris pripažino jos istorinę reikšmę. Kitas vienas knygas tebėturi savo bibliotekoje ir laikas nuo laiko jomis pasinaudoju.

Dr. Jonas Šliūpas mano prisiminimuose

(Tėsinys. Pradžia Nr.4)

Grąžinsiu jas po savo mirties į Dr. Jono Šliūpo muziejų, kurį sūnus Vytautas įsteigė tėvui atminti.

Taigi prisikroviau pilną lagaminą, knygų, abu su Šliūpu valandėle pastovėjome, aš persižegnojau ir išėjome iš namų, sunkvežimis buvo jau pakrautas, ir keleiviai jau laukė mudviejų ateinančių. Ėjome iš palengvė, sunkus lagaminas neleido skubėti. Su kiekvienu žingsniu jautėme didesnį širdies plakimą ir skausma. Susirinkusieji išlydėti giminės ir pažystamų Šliūpą sutiko katutėmis. Atsirodo ir pažystamų - Petras Balčiūnas, buvęs mano mokytojas, su žmona; leitenantas Gaižutis su mažu vaikušiu ant rankų, bėgijo po apytuši baraką ir kitą. Malonu buvo juos čia sutikti. Visi važiuojame į tamšią nežinią, bet visi tikimės greitai grįžti, todėl nuotaika pas važiuojančius nebologa. Kada traukinys išeis, niekas nežinojo; pagaliau pranešė, kad rytoj. Kas nori, gali nakvoti mieste. Mūsų moterys su vaikais išėjo į miestą pas pažystamus, mudu su daktaru pasilikime prie bagažo. Sutemus išgirdome eliarmą. Atskrido vienos lėktuvos ir pakabino virš stoties šviesą. Keleiviai išsigandė bėgiojo, kur kas galėjo, slėpėsi. Daktaras man sako: "Aleksandras, bék ir tu, aš išbégau, ieškodamas kokio griovio ar kokių duobės, nes nieko kito nebuvo galima rasti. Įšokau į duobę, kurioje moteris su mažu vaiku jau kluarkojo. Visi laukai šviesus kaip diena. Žmonės, kiek patūnoje grioviuose, išlindo į émę vaikščioti, išlindome ir mes. Tylu, jokio garso negirdėti. Susipažinome su poniu, kuri véliau buvo mūsų maloni kompanijonė visoje kelionėje į Bregzeną, jos vyras majoras

buvu išvažiavęs anksčiau su kariuomenės daikiniu.

Grįžau pas daktarą. Jis nemiega. Paklausė: "Neko blogo neatstūk?". Ne, be reikalo išsigardome, dabar galima ramiai miegoti", - atsakiau, bet nei jis, nei aš negalėjome miegoti. Pirmoji naktis tokia svetimą, be savo namų, be savo lovos, be žmonos ir vaikų. Kažkokiamame judančiam ūžmonių skruzdelyne, tamsoje ir nežinoje - prarandame save ir tampame daiktais be minčių ir be atėties. Ryta sugrįžo mūsų moterys su vaikais, ir mes pradėjome iš naujo gyventi, rūpintis. Diena atėjo su šviesa ir klasta, bet mes to nežinojome.

Pranešė, kad išvažiuojame pirmą valandą, kad traukiniai atėjus visi sunesę savo bagažą ir sulipyt į traukinį. Geras pranešimas, visi to laukė. Keleiviai sukruto bėgioti, kaip pajudintas skruzdėlynas. Nors dar traukinio nebuvo, bet visi jau vilko savo bagažą į peroną. Atėjo pas mane gen. Mieželis ir slaptai sako: "Tu nesėk iš traukinį ir nejudink bagažo, traukinys eis į priešingą pusę - į Telšius. Vyrus atskirs ir nuvarys apkasą kasti, o moteris ir vaikus išve į Vokietiją". "Iš kur tu žinei, kas tau sakė, ar galima pasitiketi, kad čia nėra melas?" - paklausiau. "Vokietis majoras, kuris dirba toje įstaigoje. Aš jį pažinau Kaune, jis yra mano draugas. Aš garantuoju 100 procentų, kad taip bus". Tai ka aš turia daryti? Palik Šliūpą, vien prie daikų, o patys pasiūlalinkite. Šliūpas paaiškins, kad jis negali bagažo pernešti, ir viskas.

Mieželiu aš pasitikėjau kaip savo vyresnius brolių, kurio paterimus labai vertinau ir jį patį labai gerbiau, bet kas gali žinoti, kad jis nėra suklaidintas, kad tas majoras nėra suklaidintas kito, kuriuo jis pasitiki? Nuėjau pas Šliūpą, visi pasitarėmė ir nutarėmė rizikuoti - nevažiuoti. Mums besvarstant, atėjo traukinys, visi urmu bėgo su savo bagažais į vagonus, nešė, vilko. Kai jau visi sulipo, atėjo karininkai, patikrino baraką ir rado Šliūpą vieną stovintį prie didelės krūvos daikų. Šliūpas labai lengvai pasiteisino, kad jo

artimieji nakvojo mieste ir dar negrįžo, o jis vienas čia palikęs prie daikų, nežino, kas jiems nutiko. Jis negali nei važiuoti, nei tų daikų panešti. Vokiečiai numojo ranke ir nuėjo. Tuoj pat atėjo dalinys kareivių su šautuvas ir, užrakinę duris, atsistojo sargyboje. Visi pamatė, kad tai buvo apgavystė, bet jau buvo per vėlu, traukinys nuvežiavo fronto link.

Sugrįžome prie daktaro. Nei džiaugtis, nei verkti. Pilkta. "Tokios kiaulystės niekada nesitikėjau, kad vokiečiai taip galėtų padaryti", - nusispėjovė Šliūpas. Vieni barake dairomės, kas toliau bus. Nei kur eiti, nei ko klausti. Žinojau, kad Mieželis išvažiuoja rytoj su kita firma, berods "Klimo" vadinama. Susitikau Mieželi, jis nuvėdė prie saviškių. Ten buvo kokia dylikla keleivių, jų tarpe dr. Karvelienė su vyrų, kuriuos gerai pažinojau. Jie miegojo ir gyveno jėmės paskirtame vagone, tai buvo didelė privilegija, jų niekas neapgavo. Mieželis man paaiškinė, kad traukinys gal šiandien, gal rytoj grįžtų su moterimis ir vaikais, ir tada prisijungsites su Šliūpą prie jų, jokios bédos nebus. Taip jis mane nuramino, bégau pasakyti Šliūpams. Kaip tik tuo pačiu metu tas pats rudmarškinis vokietis atėjo pas Šliūpą ir jo atsirašė, sakydamas, kad tas nebuvo numatyta ir kad kariškam įsakymui jis negalėjo pasipriehinti.

Sudiev, Lietuva

Tą naktį traukinys negrįžo. Atsirodo daugiau ūžmonių, kurie laukė traukinio, matyt, ir jie žinojo, kad pirmasis šuolis bus į Rytus, o tik antras į Vakarus. Kiekvieną valandą galėjo grįžti ir niekas nežinojo, kada jis turi išvažiuoti. Ta naktį nemiegome, laukėme traukinio. Daktaras pavargės - antra naktis be miego.

"Karys", Nr. 3, 1989.
(B. D.)

AT SILIEPKITE! AT SILIEPKITE!

Jaun. leitenantas Vytautas Teofilius SKERYS, Kosto, g. 1920 m., Mažeikių apskr., Akmenėje. 1941 m. birželio 14 d. išvežtas iš Varėnos 1-ojo Karinio poligono. Žinančiu apie jo likimą leško Milda SKERYTĖ, 234130 Ukmergė, Deltuva, Šviesos 3-5, tel. 47135.

Juozas BUTKUS, g. 1900 m. Gyveno Šiaulių apskr., Kruoplių valsč., Rudauslių km. Sulimtas Kruoplių valsč. 1945 m. gegužės 5 d. Žinančiu apie jo likimą leško Juzė ČEKIENĖ, 235464 Naujoji Akmenė, Respublikos 7-41, tel. 53484.

Vytautas JARAŠIUS su želma (Žmona Jadvyga, sūnus 1,5 ar 2 m. ir dukrelė) 1949 m. išremtas iš Kauno raj. Kačerginės apyl. Gaižėnų km. Jie gyveno Alfonso Petraicičio namuose. Jarašių želmos reliktių šv. Antano paveikslėlių

nori sugražinti Janina PETRAITYTĖ (A. Petraicičio augintinė), Kaunas, Parodos 9-3. Kreiptis į "Tremtinio" redakciją, Kaunas, Donelaičio 70 b, tel. 209530.

Partizanai Domas SKEIVERYS, Felikse ŠAULYS kalėjo Abezo lageryje prie Vorkutos su Antanu Suraučiumi-Tauru. Mūšyje sunkiai sužeisti ir palimi į nelaisve jie kalėjo su Pranu Suraučiumi-Ažuoliniu, kuris buvo sužalotas ir netekės regėjimo.

Stefas UŽPOLEVIČIŪTĖ, kilusi iš Ukmergės raj., 1948 m. kalėjo Lukšiškių kalėjime, dirbo medicinės selerimis ir daug padėjo suhiliui sužeistam ir kalėjime gydomam partizanul. A. Suraučiui.

Šių ūžmonių ar artimųjų leško Antanas SURAUČIUS, Poland, 76-100, ul. Jedności Narodowej 26a.

1945 m. sausio 6 d. Merkinės apylinkės miškuose netoli Laukininkų kaimo, išdavus partizanus, garnizonu kareiviai ir istrebiteliai apsupo keliadėlmt Ramanauskė-Vanago rinktinės būrio kovotojų. Daugumai pavyo prasiveržti. Partizanai Kuliešius Vytas, Rudenis Baltrus (Alytaus mokytojų seminarijos dėstytojas, Ramanauskė-Vanago rinktinės būrio kovotojas), Alytaus mokytojų seminarijos dėstytojas, Ramanėnas, Matydami, kad nepasieks pasitraukti gyviliams, nusišovė. Zuvinėjosi buvo suguldyti Merkinėje, turgaus alkėje, vėliau Alytuje prie Mokytojų seminarijos. Gal kas žinote, kur užkasti palaičiai šių partizanų. Palaidojimo vietas išėko Pranas KULIEŠIUS, 232051 Vilnius, Tuskulėnų 3-96.

Irkutskas.
Lietuvių
jaunimas
tremtyje

"vyčio" apygardos partizanai 1948-1949 m.

Stasio Šniūtės asmeninio archyvo

Vieną 1945 m. naktį mus, Vilniaus saugumo kameros kalinius, apie pirmą-antrą valandą nakties išbudino raktų žvengėjimus, užsklandų žiegimais ir staiga atsišverusios durys. "Zdravstvuitie, liebas vakaras!" Į kamerą įvirtę aukštadugis, gana linksmas, juodo gymio, inteligentisku viedo bruožu vidutinio amžiaus žmogus. Kažkai pasimatės per du žingsnius nuo durų sustojo ir prisimerkęs émę dalyti. "Girsel Franc Samuelovič", - prisistatė. Mus, senuoju kameros gyventojus tiesiog iš klumpių vertė svečio išvalzda. Puošnūs bateliai, geros angliskos medžiagos elegantiškas kostiumas, baltiniai kaip sniegas batii, po kamerą staiga pasklidęs gero odekolo kvapas.

Tuo labiau kaito mūsy, jau seniai sédinčiu, vaizduotė, juolab kad naujai atejusis, pakalbintas lenkiškai (daugumas kameros kalinių buvo lenkai), papurė galva. Pakalbintas lietuviškai, atsakė, kad "Moku labai mašai, labai mašai...", o paklaustas rusiškai "iš kur", parodė piršu į dangų ir prasta rusų kalba išskriemenavo: "Z ne-bo". O Viešpatie! Nejaugi desantininkas iš Vakaru? Kamera sudūzgė kaip bičių avilys. Ta naktį beveik nemiegome. O nyta... o nyta vėl prasidėjo stebulkai. Pakirdes "naujas" užsimetė ant sprando švarų rankšluostį, pasiémė dantų šepetelį ir gabala balto kvepiantį, niekada nematyto muilo ir atsistojo prie "paraškés". "Pats pasiqaminau". Is kokos riešutų aliejaus. Apsikuopės gržo savo vieton, prie nios sienoje, išsiemė iš kišenės pakeli rūkalų ir pasiūlė norintiems "Camel" cigarečių. Buvo nerūkantis, tačiau neatsispypriau pagundinti ir pirmakart gyvenime pasivašinau tokiu egzotišku, kaip man dingojosi, delikatesu. Itampa po truputį kameruoje

atslūgo. Prasidėjo kone kryžminė aplausa. Naujasis, rinkdamas rusiškus žodžius, sunkiai, lėtai atsakinėjo. Ir vėl staigmena. Kameros senbūvis inž. Krasickij kelis žodžius pasakė prancūziškai, o mūsy naujasis iš džiaugsmo net sudrebėjo. Na ir prasidėjo! Atrodė, vienas prancūzų žodynas būro iš abieju pašnekovų burnų, kaip žirnai iš kiauro maišo.

Ir taip pradėjo atsiskleisti visos misles ir paslaplys. Diena dienon pusiau rusiškal, pusiau

fabrike "Grožis" (neatstatė). Šių pareigų kratēsi, tačiau vyresnybė sija tema nesileido į kalbas. Mažato - iškvietė į Karinį komisariata, išraše įskaiton, išdavė karinį bilietą, suteikdamis atsargos majoro laipsnį. Veltui naujai iškeptas majoras tvirtino, kad jis esas Austrijos pilletis, kad jis nleikados savo rankose neturėjęs ginklo, kad jis pagaliau sergęs tuberkuloze, kad jam Lietuvos klimatas netinkamas, kad jis kuo skubiausiai turis gržti į tévynę ir t. t. Viskas veltui. "Ničovo".

Sublogo neatpažistamai. Surūkės visus "Camel", iš sienos nišos per groteles krapšydamo visokias šiuksles, ieškodamas nuorūkų. Atsistodavo tik pasirémes į sieną. Žodžiu, visiškas bankrotas. Beje, o kuo gi jų kaltino? Garsusis 58-tas, pirmas punktas. Tévynės išdavimas. Protestavo vargšas. Mano tévynė Austrija, ir as jos neišdaviau. Naivolis. "Tarybų Sajunga (tardytojo žodžiai) yra viso pasaulio darbo žmonių tévynė, ir kas mēgina iš jos

mano minėtas inž. Krasickij pasodintas už tai, kad užsiraše važiuoti į Lenkiją. Kaltino sabotažu. Ka tu, girdi, nenori padėti atstatyti liaudies ūki, dezertyruoji? 58-tas straipsnis. Toje pačioje kameruoje sėdi ir advokatas iš Lydos, jau senokas žmogus, pavarde Škinder, turis miestelyje savo namelius ir nepanorės niekur išvažiuoti. Aha, nenori išvažiuoti? Reškia, eis užverbuotas. Kas užverbavo? Kokia užduotį davė? "Raskaži podrobno!" Ir vėl 58-tas. Viskas lyg toje pasakoje - eisi į dešinę, gausi mušti, eisi į kairę - irgi gausi mušti... O mūsy "desantininką" vieną dieną svyrinėjant, visiškai nusidėvėjus, išvedė. Atsibūčiavome į išsiskyrėme. Turbt, amžinai. Kur tu dabar, Girsel Franc Samuelovič, vargas klipas, nors ir mūsy, pasilikusių nebuvu su viršnorminiu svoriu. Išskiriant, beje, vieną. Bet apie tai gal kitą kartą.

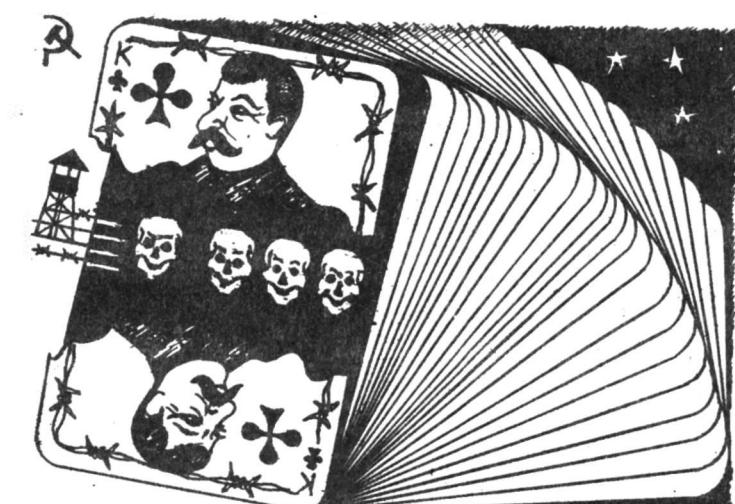
KAS YRA TÉVYNÉS IŠDAVIKAS

Pranas VEVERSKIS

prancūziškai Franc Samuelovič atsivérė kaip Sezamas. Ir mes dar karta, tik šyks jau svetimų kailiu patyrėme, koks sudėtingas gali būti žmogaus likimas. Francas buvo Austrijos pilletis. Gyveno Vienoje. Inžinierius chemikas. Žydų tautybės. Po "anšliuzo" bėgo į Šveicariją, ten buvo internuotas ir po dviem savaičių vėl gražintas prie sienos su Austrija. Gržęs į Vieną, susisiekė su Lietuvos konsulatu ir išsirūplino vieneriems metams vizą į Klaipėdą. Klaipėdoje susipažino su Panėvėžio vaistininko (berods, Rabinovičiaus) dukra ir ją vedė. Viza pratešė. Atvyko į Kauną ir išdarbino akcineje bendroveje "GerMaPo". Okupavus Lietuvą hitlerininkams, pateko į getą, ir buvo varinėjamas dirbtų į kailių apdirbimo fabriku "Vilkas". Artėjant r. armijai, iš geto pabėgo ir slapstėsi vieno buvusio Lietuvos kariuomenės majoro ukymas netoli Kauno. Paskutinės dvi paros pries užėinam frontui, praleido rugiuose. Gržęs į Kauną, buvo paskirtas vyr. inžinieriumi atstatomame muilo

Mégino rašyti pareiškimus, kad oficialiai kaip svetimtaučiu leistu išvažiuoti. Kur ten! Ir štai turbūt pats velnias pakia proga, kažkokie asmenys pradeda verbuoti keleivius, norinčius nelegaliai skristi į Bukarešą. Susidaro keliolikos žmonių grupė, čia ir mūsiškis Francas su žmona. "Bilieta" kaina, berods, 800 červoncų. Visas nekilnojamas turtas realizuojamas į sutalpinamas į sakvojažą. Is Vilniaus aerouosto pakyla lėktuvas, apsuka apie miestą pora ratų ir... nusileidžia prie laukiančio "juodojo varno". "Maloniai prašome, draugai emigrantai!" Tai štai kaip reiškė pakeltas pirštas ir žodžiai "z ne-bo". Po kurio laiko bėglių giminės gavo laiškus iš Rumunijos. "Mes jau vietoje ir gerai įsitaisėme. Laukiame Jūsų, nedelskite". Ir sulaukė. Dar viena partija įsitaisė saugumo rūsiuose. Trečios nebuvo - kažkas išnešė žinią per kalėjimo sienas. Mano pasakojimas eina į pabaigą. Francas mūsy kameruoje prasidėjo apie mėnesį, ir, o Dieve, koks pasidarė trapus.

pabėgti, yra išdavikas". Geležinė Stalino šunaujos logika! Tik kad vėl mums smegeninė sujukia kitokie pavyzdžiai. Jau anksčiau

Dail. V. Beresniovo pieš.

Kaip mes buvome "atbuozinti"

Esu gimusi 1912 m. Jurbarko raj. Fermų km. Téval turėjo 10 ha žemės. Gyvenome paprastai, kol Lietuvą okupavo rusai. Prisimenu 1949 m. birželio mén. tarybų valdžia trémė turtlingesnius, o mus vertė rašytis į kolūklius. Liepė susirinkti! Rutkiskių septynmetė mokykla, bet niekas neatėjo, nes visi bilojo. Susirinkimas neįvyko. Tada apylinkės aktyvas su llaudės gynėjais griebėsi prievartos. Emė valkiauti į namus ir liepdavo rašytis į kolūkli. Atėjo ir pas mus. Namie rado tik mane, nes sūnus su vyru buvo išvykę pas giminės. Vertė rašytis į kolūkli. Nesutikau be vyro, todėl išakė rengtis ir eti į mokykľą. Radau ten suvartytus žmones iš aplinkinių kaimų. Vienas prisistatė agronomu ir gyre kolūkinį gyvenimą, žadėjo ir mus išlaikinti nuo sunkaus darbo, duoti mums arus, gyresi iš vienos bulvės išauginės 15 kg. Niekas savo valia į kolūkį nesirašė. Pralakė iki vakaro. Paskui po vieną vedesi į atskirą kambarį. Ka ten darė nežinia. Kas issigandė pasirašė, tą išleidavo per kitas duris ir liepė tylieti. Daugumas néjo, nesirašė. Tuos išlaikė iki ryto. O nyta, prieš Saulėtekį, išvarė visus į lauką ir sutupdė ant pamatų. Oras buvo šaltas, tai drebėjome nuo šeščio. Kas pasipriesino, tuos išvežė į Eržvilką, į dabokle. Po valandos vėl suvedė į kambarį, vertė rašytis. Taip kai kas

pasirašė. Aš nesutikau, kol nepasikalbésiu su vyru. Grasino vežti į dabokle. Paskui liepė eti namo. Tik spėjau į kambarį įėti, net savo vyrui nespėjau papasakoti, kas įvyko, tuo pasirodė aktyvas su stribais: Nikelaitis, Zlokus ir kiti su garnizonu priešakyje. Taip ir privertė pasirasyti į kolūkli. Dabar aktyvas šauklia susirinkimą, reikia sukurti kolūkli, išrinkti pirminkinį ir kitą kolūklio valdžią. Mano vyrą išrenka pirminkinuk. Jis nenorėjo sutikti, bet bijojo pasipriešinti.

Jau pradėjo dirbtai laukus, ruošti sėjai dirvas. Tik štai viena dieną atvažiuoja valstybės aktyvas ir stribų būrys. Jėje į kambarį, pareiškė: "Esi subuožytas, atvažiavom surašytį turto, kur rytoj pasilimsime, o pats, jei nori čia gyventi, turi sumokėti 10 tūkstančių rb." Surašė visus gyvullius (buvo 3 karvės, 2 bekonai), visą patalynę, paltus, sukeles ir visą kitą turta. Griežtais išakė iki ryto nieko neliesti. Jei kas dings, gausit kalėjimo. Ka daryti, - nutarėme trauktis iš namų. Vakare pasikinkime arklis, pasižémėm kai būtiniausia ir, viską palikę, pasitraukėm į mišką. Mudū su vyrui ir šešiolikmetis sūnus. Namie palikom tokiai sunutė, kuri buvo prisilaudojusi pas mus. Ryta pribuvó stribai, suvaré kalmyrus išvežti mūsy turta. O mes miške dieną ir naktį. Pradėjo smarkiai lyti, reikia leškoti prieglobščio.

Šiaip taip prisiprašém pas Narbutus, į buvusio mano dėdės svirnų, - o jie buvo išvežti į Igarką. Ten gyveno jų samdiniai. Namai buvo prie pat kelio, kasdien čia lankydavosi stribai. Su šautuvalis vis grasino sušaudysis mano vyra. Daug baimės teko iškentėti. Norėjo išdarbinti kolūkyje - neleido garnizonas. Liepė eti eglių kirsti, kad nemindytų kolūklio žemės. Vyros su sūnumi ir išėjo kirsti miško. Taip išgyvenome besišlapstydam iki lapkičio mén. O kiek teko balmės iškentėti! Išdavome po lovomis, apsiklodavome mažais ir kentėdavome, kol stribai išsinėdins iš kiemo. Mus visa laiką gąsdino, kad čia mumis ne vieta. Ipač aršus buvo stribai Milkevičius, Zlokus ir kiti. Taip ir iš tos klietės turėjome pasitrauktį.

Susiradome vieną toll nuo kelio, išduryt lauką, pas mažažemį Juknų. Jis turėjo mažą trobele ir nedideli tverteli, laikė karvę. Teturėjo 2 ha žemės. Trobelei buvo 1 kambaris ir virtuvė. Jie trise ir mes trys. Buvo labai anksta, nes tik dvi lovas tegalima pastatyt. Valkams įrengėme 2 aukštė, ant narų. Sugalvojome pasistatyti iš lentų prieštata, tačiau žiemą net priprastydavo. Bet čia nors kiek buvo ramių, nes garnizono karliškiai retai teipasirodydavo.

O mūsy namuose buvo padaryta kolūklio ferma.

Ištartą pastatė 7 karves ir jauti, tai tokiai ir buvo ta fermā. Senutė, kuri buvo mūsy priglausta, išvarė, o apgyvendino šerliką. Bet šerikas nesutiko ganyti karvilių, tai pasisūlė mūsu šeimininkas Jukna. Taip jis ir išėjo gyventi į mūsų namus, o mes likome į trobelę. Mums arū nedavė. Nekuo neturėjome. Vyros susirado darbo meistrų brigadoje. Važinėjo į Pagėgius, Sovietską remontoudami namus. Arū vis nedavė. Bet žmonės pasigallėjo, pasodindavo po kelius krepšelius bulvių. Aš verpdavau, megzdavau, slūdavau, tai gaudavau iš tų iš maisto. 1950 m. rūdenį nusipirkome ožkelę. Viš būdavo 3 puodeliai pleno. Džiaugėmės visi trys. Žmonėms tada buvo leista laikyti tik vieną karvę, todėl

pleno nusipirkti buvo labai sunku. 1951 m. sūnų paėmė į armiją.

1952 m. reikia išpirkti obligacijas. O mes nieko neturim. Aktyvistai vėl baugina viską atimšia. Sakau: "Imkit. Jau vieną kartą atémė, imkit dar kartą". "Tai, - sako, - jūs neteisina išbuozinti. Duokit pareiškima į rajoną, turi atbuozinti". Tai buvo balandžio pabaiga. Parašém pareiškima, ir pusėj birželio mūš atbuozino, davė teise dirbtai kolūkyje. Gržome į savo namus. Dar gavome sumokėti 700 rublių draudimo už namus, kuriuose ketverius metus negyvenome. Turbi ir dabar tą atbuozinimo lapelį, kuriuo "gero" tarybų valdžia grąžino į gyvenimą.

Stefos KEIKNIENĖS pasakojima užraše
Marija PILKAUSKIENĖ

Lietuvos politinių kalinų ir tremtinų sąjunga dėkoja
Lithuanian Catholic Religious Aid organizacijai
ir p. C. Pugevičiui už paramą.

KEIČIA

Du atskirus komunalinius butus su patogumais Karagandoje į analogiškus butus Kaune. Abu butai vienoje gatvėje, gretimuose namuose, antreliji aukštai, po du kambarius (vienu - 29 kv m, kito - 31 kv m), mūrinai garažai, rūsiai. Vasarą nebūna karšto vandens.

Prašome kreiptis adresais: 470016 Kazachijos TSR, Karaganda, ul. Medicinskaja 41-8, Kazys STRIKULIS arba Kaunas, Kovo 11-osios 34-92, tel. 75 37 83, Jonas Ausmanas.